

SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ
YAZMA BAĞIŞLAR 8471
NUMARADA KAYITLI
MUHAMMED BURHANEDDİN
KILIÇ EL-BELHÎ'YE AİT MECMUA

THE MACMUA BELONGING TO
MUHAMMED BURHANEDDİN
KILIÇ EL-BELHÎ, REGISTERED AT
SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ
YAZMA BAĞIŞLAR 8471

Prof. Dr. Fatma BÜYÜKKARCI
YILMAZ

Boğaziçi Üniversitesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

E-posta: fbuyukkarci@gmail.com

Orcid: 0000-0002-4096-3990

Öz

Özkent hükümdarı Burhaneddin Kılıç'ın soyundan gelen ve Afgan Türkistanı göçmenlerinden olan Seyyid Muhammed Burhaneddin Kılıç el-Belhî (1849-1930) şiir ve hat sanatlarıyla meşgul olmuş, şiirlerinde "Burhân" mahlasını kullanmıştır. Farsça ve Türkçe divanı, tahmisleri, rubaileri, mesnevileri, tarih manzumeleri, çoğu kendisine ait olan mektup ve yazışmaları içeren *Defter-i Kuyûdât* adlı mecmuası vardır. Oğullarından Muhammed Musa (öl. 1930), babasının bazı şiirlerini tahmis etmiş, daha çok hat sanatıyla meşgul olmuştur. Sağ ve sol elle yazabildiği için "Yemîni" ve "Yesârî" lakabını kullanan Muhammed Musa, babası hayatıyken onun eser ve yazılarını toplamış, tertip etmiş ve çoğaltmıştır. Diğer oğlu Süleyman Celaleddin'in (öl. 1957) de hat sanatıyla uğraşmıştır. Bu makalede Süleymaniye Kütüphanesi, Yazma Bağışlar 8471 numarada kayıtlı 31 sayfalık mecmua incelenecektir. Mecmuanın önemi, hat sanatıyla meşhur oldukları bilinen Burhaneddin Kılıç el-Belhî ve oğulları Muhammed Musa ile Süleyman Celaleddin'in kendi el yazılarıyla yazıldığı düşünülen sayfaları içermesidir. Mecmuada Türkçe ve Farsça şiirler, mektuplar ile levha özelliğinde hat ve meşk çalışmaları bulunmaktadır.

Anahtar kelimeler: Seyyid Muhammed Burhaneddin Kılıç el-Belhî, mecmua, hat, 20. yüzyıl.

Abstract

Seyyid Muhammed Burhaneddin Kılıç el-Belhî (1849-1930), a descendant of the ruler of Ozkent, Burhaneddin Kılıç, and an immigrant from Afghan Turkistan, was interested in poetry and calligraphy writing and used the pen name "Burhân" in his poems. He has Persian and Turkish *divans*, *rubais*, *mathnawis*, historical poems, and a *macmua* called *Defter-i Kuyûdât*, which includes letters and correspondence, most of which belong to him. One of his sons, Muhammed Musa (d. 1930), wrote *tahmises* some of his father's poems and was interested primarily in calligraphy. Muhammed Musa, who used the nicknames "Yemîni" and "Yesârî" because he could write with both his right and left hands, collected, arranged, and reproduced his father's works and writings while he was alive. It is supposed that his other son, Süleyman Celaleddin (d. 1957), was also interested in calligraphy. This article aims to examine a 31-page *macmua* registered at Süleymaniye Library, Yazma Bağışlar 8471. The importance of the *macmua* is that it contains pages written with the script of Burhaneddin Kılıç el-Belhî and his sons Muhammed Musa and Süleyman Celaleddin, who were known to be famous for their calligraphy. The *macmua* contains Turkish and Persian poems, letters, calligraphy, and meşk.

Keywords: Seyyid Muhammed Burhaneddin Kılıç el-Belhî, *macmua*, calligraphy, 20th century.

GİRİŞ

Muhammed Burhaneddin Kılıç el-Belhî'nin Hayatı

Seyyid Muhammed Burhaneddin Kılıç el-Belhî (1849-1930), Özkent hükümdarı Burhaneddin Kılıç'ın (öl. 593/1197) soyundan gelen ve Afgan Türkistanı göçmenlerinden Abdülkadir Belhî'nin (öl. 1294/1877) oğlu olan Seyyid Süleyman Belhî'nin (1839-1923) dördüncü oğludur. Seyyid Süleyman Belhî, 1853'te Afganistan'dan göç eden kabileye başkanlık etmiş ve 1861'de İstanbul'a yerleşmiştir (Öz, 2002: 158). Nakşibendî tarikatına bağlı Melâmî-Hamzavî kutbu olarak kabul edilen Abdülkadir Belhî, yüzyılın önemli mutasavvıflarındandır (Öz, 2002: 165). Süleyman Belhî ve Abdülkadir Belhî, Eyüp'te Şeyh Murad Buharî dergâhı meşihatında bulunmuşlardır. Her ikisinin de çeşitli eserleri vardır (Öz, 2002: 163, 165-167).

Mektup ve imzalarında adını "Seyyid Muhammed Burhâneddîn Kılıç", nisbesini genellikle "el-Hüseynî el-Belhî", aile fertlerine gönderdiği mektuplarda bazen "el-Hâşimî el-Alevî" olarak zikreden Burhaneddin Belhî (Öz, 2006: 204; 2002: 167) Afganistan'ın Kunduz şehrinde doğmuştur. On üç yaşlarında İstanbul'a gelmiş, eğitimini babasından almıştır (Kahraman, 2021: 11). Geçimini babasına bağlanan maaşla sürdürmüş, yalnızca şiir ve hat sanatıyla meşgul olmuştur. 4 Mart 1930'da Heybeliada'da vefat eden Burhaneddin Belhî'nin dört oğlu vardır.¹

Oğulları Yahya Kemaleddin, Muhammed Musa, Süleyman Celaleddin ve Ahmed İsa'dır. Yahya Kemaleddin hakkında fazla bilgi bulunmamaktadır, babasının sağlığında erken yaşta vefat etmiştir. Muhammed Musa (öl. 1930) iyi bir eğitim görmüş, babasının bazı şiirlerini tahmis etmiş, daha çok hat sanatıyla meşgul olmuştur. Sağ ve sol elle yazabildiği için "Yemînî" ve "Yesârî" lakabını kullanmıştır. Babası hayatıyken onun eser ve yazılarını toplamış, tertip etmiş ve çoğaltmıştır. Süleyman Celaleddin (öl. 1957) de iyi bir eğitim görmüş, Fransızca öğretmenliği, kütüphane memurluğu, tasnif-i kütüp komisyonu üyeliği ve arşiv dairesi memurluğu gibi görevlerde bulunmuştur. Ahmed İsa ise Üsküdar Kuleli Lisesinde bir süre okuduktan sonra Bursa Birinci Lisesine geçmiş ve sonrasında Bursa'da ikamet etmiştir (Öz, 2002: 170-171). Burhaneddin Belhî'nin ailesine ait şecere de mevcuttur (Kahraman, 2021: 11).

Eserleri

Şiir ve hat sanatlarıyla meşgul olan Burhaneddin Belhî şiirlerinde "Burhân" mahlasını kullanır. Eserleri şunlardır: 157 gazel içeren Farsça divan; 183 gazel içeren

¹ Aile hakkında geniş bilgi için bk. (Azamat, 1988; Öz, 2002: 157-188; Öz, 2006: 203-224; Kahraman, 2009: 639-671).

Türkçe divan; Ahmet Yesevî, Ali Şir Nevaî, Fuzulî, Nef'î, Hâcû-yı Kirmanî, Hafız, Sa'dî, Camî gibi şairlerin bazı beyit ve gazellerine yazdığı 44 tahmisi içeren *Mecmû'a-i Tahmîsât*; Farsça ve Türkçe Târîh Manzûmeleri *Mecmû'ası*; Nakaratlı Manzûmât ve Şarkîyyât; 1635 civarında Farsça rubai içeren *Defter-i Rubâiyyât*; Farsça-Türkçe 11 mesnevinin yer aldığı *Defter-i Mesneviyyât*; çoğu kendisine ait olan mektup ve yazışmaları içeren ve bir aile mecmuası olan *Defter-i Kuyûdât*. Bu eserler, ikisi dışında Süleymaniye Kütüphanesi, Yazma Bağışlar koleksiyonundadır. *Mecmû'a-i Tahmîsât* ve *Defter-i Kuyûdât* ise Selçuk Üniversitesi, Selçuklu Araştırmaları Merkezi (SÜSAM) Uzluk Arşivi'ndedir (Öz, 2000: 168-170). Burhaneddin Belhî'nin Türkçe şiirlerinde tasavvufi konular ve gurbet motifinin öne çıktığı görülmektedir (Kahraman, 2021: 26-27; Qaderi, 2019: 8).

Burhaneddîn Belhî, Türkçe ve Farsça divanlarında, mesnevileri ve diğer eserlerinde manzumelerinin sonlarına düştüğü kayıtlarda, manzumeyi nerede ve ne zaman yazdığını ayrıntılı bir şekilde vermiş, eserlerini temize çeken oğlu Muhammed Musa da bu kayıtları korumuştur (Evli, 2014: 17-20; Qaderi, 2019: 10).

Şairliği kadar hattatlığı ile de kendi döneminde şöhret kazanan Burhaneddin Belhî, talik hattı Bursalı Abdülkadir Nesib Efendi'den meşk ederek 1874 yılında icazet almıştır (Kahraman, 2021: 646).² Bu konuda Hüseyin Vassâf (öl. 1929) onun için, "Hüsn-i hattı ta'likde zamânımızın İmâd-i sânisidir" ifadesini kullanmış, hat sanatındaki yeteneğini överek levhalarını hattın en büyük ustalarından biri olan, Mîr İmâd-i Hasanî'ye (öl. 1024/1615) benzetmiştir (Qaderi, 2019: 9).

Eserleri Üzerine Yapılan Çalışmalar

Yusuf Öz, "Afgan Türkistanı Muhacirlerinden Süleyman Belhî Ailesi ve 'Defter-i Kuyûdât' Fihristi" adlı makalesinde, Burhaneddin Belhî'nin Farsça ve Türkçe mektup suretlerini, resmî yazışmaları ve gönderilen mektup ve yazıların suretlerini içeren (90 adet) *Defter-i Kuyûdât*'ı incelemiştir. Defter, Burhaneddin Belhî'nin oğlu, şair ve hattat Muhammed Musa tarafından tertip edilmiş ve asıllarından istinsah edilmiştir. Öz, mecmuada yer alan mektup ve belgelerin dizinini verir. Dizinde belgelerin hangi dilde olduğu, kime ve ne zaman yazıldığı, kimden geldiği gibi bilgilere yer verilir. Makalede ayrıca Latin harfleriyle iki mektup sureti de yer alır (Öz, 2002: 172-178). Öz, "Burhaneddin Belhî ve Türkçe Mektupları" adlı makalesinde ise bu mektupların Türkçe olanlarını (14 adet) tarih sırasına göre Latin harflerine aktararak yayınlamıştır (2006: 206-223).

Bahattin Kahraman "Burhaneddin-i Belhî'nin Çağatayca Şiirleri" adlı makalesinde, Burhaneddin Belhî'nin Çağatay Türkçesi ile yazdığı 19 adet manzumeyi yayınlamıştır (2009: 655-671). Faizullah Qaderi, "Burhâneddîn-i Belhî'nin Mesnevi ve

² Talik hatla yazdığı bir levhası yayınlanmıştır: (Günüç, 1999: 70).

Kasidelerinde Zaman ve Mekân” adlı makalesinde, Burhaneddin Belhî’nin edebi kişiliği hakkında verdiği bilgiden sonra bu şiirlerin yazıldığı yer ve tarihleri detaylı olarak ve liste hâlinde vermiştir (2020: 119-124).

Kahraman, Burhaneddin Belhî’nin eserlerini, nüshalarının hangi kütüphanelerde yer aldığını ve eserleri üzerine kimlerin çalıştığı bilgilerini detaylı olarak verir (2021: 16-21). Süleymaniye Kütüphanesi, Yazma Bağışlar 1368, 1379 ve 1378 numarada kayıtlı olan nüshalardaki Farsça şiirler Kasım Evli tarafından yüksek lisans tezi olarak çalışılmıştır (2014). Süleymaniye Kütüphanesi, Yazma Bağışlar 1380 numarada kayıtlı olan ve Burhaneddin Belhî’nin divanı dışındaki şiirlerini içeren yazma da Faizullah Qaderi tarafından yüksek lisans tezi olarak çalışılmıştır (2019). Her iki tezde de Burhaneddin Belhî’nin eserleri hakkında bilgi verilirken eserlerin hangi kütüphanede / koleksiyonda kayıtlı bulundukları ve müstensihleri de kaydedilmiştir (Evli, 2014: 24-29; Qaderi, 2019: 12-16). Bu eserlerin çoğu Muhammed Musa eliyle yazıldığından elimizde Muhammed Musa’nın el yazısının oldukça fazla örneği bulunmaktadır.

Süleymaniye Kütüphanesi, Yazma Bağışlar 8471 Numaralı Mecmua

İnceleyeceğimiz “Mecmû’a” adıyla kaydedilen yazmanın nüsha tavsifi yazma eserler resmi sitesinde şu şekilde yapılmıştır: “20 yaprak, muhtelif satır, 381x223-muhtelifxmuhtelif mm., ebru mahfaza, Arap harfli-talik.”

(bk. <https://portal.yek.gov.tr/works/detail/682876>)

Yazma, boyutları değişik 31 sayfadan oluşmaktadır (32 ve 33. resimler kapakların fotoğrafını içerir). Sayfa numaraları verilmemiştir. Bu nedenle sayfalar tarafımızca sayfa 1, sayfa 2 şeklinde numaralandırılmıştır. Sayfalar açık krem, krem ve koyu krem renklidir, bir kavuniçi-kırmızıya boyanmış, iki siyaha boyanmış sayfa vardır. Bazı sayfa kenarları kesiktir. Yazı cinsi genellikle taliktir. Sayfaların sıralamasında yanlışlıklar vardır, örneğin yazmada yer alan mesnevide gördüğümüz üzere mesnevi 15. sayfada başlayıp 1. sayfada bitmektedir.

Mecmuanın önemi, hat sanatıyla meşhur oldukları bilinen Burhaneddin Kılıç el-Belhî ve oğulları Muhammed Musa ile Süleyman Celaleddin'in kendi el yazılarıyla yazıldığı düşünülen sayfaları içermesidir.

1. Burhaneddin Kılıç el-Belhî hattıyla yazılı olanlar:

Sayfa 1 ve 15’te yer alan ve talik hatla yazılmış mesnevinin temmet kaydındaki “nazmuhu ve namakahu” ibarelerinden bu mesnevinin müellif hattıyla olduğu anlaşılmaktadır: “nazmuhu ve namakahu el-fakîr Pîr-zâde-i Türkistân Seyyid Muhammed Burhâneddîn Kılıç el-Hüseynî el-Belhî.”

Sayfa 8'de yine talik hatla yazılmış Farsça mektubun sonunda "du'â-gûy-ı mihr-âyîn Seyyid Muhammed Burhâneddîn el-Hâşimî el-Alevî" kaydı ve "Seyyid Muhammed Burhâneddîn Kılıç bin es-Seyyid Süleymân Hüseyinî 36" yazılı mühür bulunur.

Sayfa 13'teki talik hatla yazılmış Farsça mektubun da müellif hattıyla olduğu görülmektedir: "namakahu el-fakîr ed-dâ'î Pîr-zâde Seyyid Muhammed Burhâneddîn Kılıç ibn es-Seyyid eş-Şeyh Süleymân Hâce ibn es-Seyyid Hâce-i Gilân el-Hüseyinî el-Kunduzî el-Çalî el-Hankâhî" kaydı ve Muhammed Burhâneddîn'e ait iki mühür vardır.

Sayfa 14'teki talik hatla yazılmış Farsça mektubun sonunda da "ed-dâ'î es-Seyyid Muhammed Burhâneddîn Kılıç el-Hüseyinî el-Kunduzî el-Hankâhî" kaydı bulunur.

Sayfa 16 ve 17'deki talik hatla yazılmış Türkçe mektupta "du'â-gûy-ı mihr-âyîn Pîr-zâde Seyyid Muhammed Burhâneddîn Kılıç el-Habeşî el-Alevî el-Hüseyinî el-Belhî" kaydı ve altında mührü vardır.

Sayfa 19'da talik hatla "Burhân el-fakîr el-müznib el-hasebî" yazılıdır, Muhammed Burhaneddîn'e veya oğlu Muhammed Musa'ya ait olabilir.

Sayfa 20'deki talik hattın altında "namakahu el-fakîr el-müznib Pîr-i Türkistân-ı Afgânî Seyyid Muhammed Burhâneddîn" kaydı vardır.

Sayfa 24'te talik hatlı Farsça dörtlüğün altında "el-fakîr ed-dâ'î Pîr-zâde-i akvâm-ı Kunduz ve Belh ve Bedahşân Seyyid Muhammed el-Hüseyinî Burhâneddîn" kaydı vardır.

Sayfa 25: Talik hatlı Farsça dörtlüğün altında "nazmuhu ve namakahu el-fakîr Pîr-zâde Muhammed Burhâneddîn Kılıç el-Hüseyinî el-Belhî gufire lehu" kaydı bulunur.

Sayfa 30: Talik hatlı Farsça mektubun sonlarında, "namakahu el-fakîr ed-dâ'î Pîr-i akvâm-ı Kataganiyye es-Seyyid eş-Şeyh Süleymân Hâcezâde Seyyid Muhammed Burhâneddîn Kılıç el-Kunduzî el-Hankâhî gufire lehümâ" kaydı ve altında mührü bulunur.

2. Muhammed Musa hattıyla yazılı olanlar:

Sayfa 24'te sağ altta pembe-kırmızı zemine nesih hatla yazılı kısım ona aittir: "Pîr-zâde Muhammed Burhâneddîn el-Belhîzâde Muhammed Mûsâ el-Yemînî el-Yesârî el-Hüseyinî er-Rûmî gufire lehümâ (İstanbul-Heybeliada).

Sayfa 25'te talik hatla yazılı Farsça dörtlüğün altında sağda rika ile yazılı kısım ona aittir. "Pîr-zâde Muhammed Burhâneddîn el-Belhî"-zâdegân Muhammed Mûsâ, Süleymân Celâleddîn, Ahmed Îsâ 1348"

Sayfa 28'de talik hatla yazılmış, Musâ mahlaslı Farsça tahmisin son bendinde, müellif hattıyla olan yazmalarda görülebilen bir düzeltme vardır, 3. mısranın üstü çizilip düzeltilmiş mısra yanına yazılmıştır. Altta "nazmuhu ve namakahu Muhammed Mûsâ el-Yemînî el-Yesârî el-Hüseynî er-Rûmî ibn Muhammed Burhâneddîn Kılıç ibn eş-Şeyh es-Seyyid Süleymân Şâh el-Belhî el-Kunduzî et-Talkânî el-Çalî el-Hankâhî gufire lehu" kaydı vardır.

Sayfa 29'da talik hatla yazılmış Arapça bir ibare ve altında "el-abd el-fakîr Muhammed Mûsâ el-Yemînî el-Yesârî el-Hüseynî er-Rûmî fî leyleti'l-Berât gufire lehu" kaydı vardır.

3. Süleyman Celaleddin (Celal) hattıyla yazılı olanlar:

Sayfa 26 ve 27'de talik hatla yazılmış birer Farsça dörtlük ile "Burhan Belhî-zâde Celâl" 1373 [1956-1957] şeklinde ketebe kayıtları bulunur.

Mecmuanın İçeriği

Mecmuada 1 Türkçe mesnevi (Burhan mahlaslı), 2 Türkçe dörtlük -biri levha şeklinde (Seyyid Muhammed Burhaneddin), 1 Türkçe muhammes (Musa mahlaslı), dördü levha şeklinde 6 Farsça dörtlük (Seyyid Muhammed Burhaneddin ve Burhan Belhî-zâde Celâl), 1 Farsça gazel (Burhan mahlaslı), 1 Farsça tahmis (Musa mahlaslı), Belhî ailesi hakkında 1 Türkçe metin, 2 Farsça metin, 2 Arapça metin, 1 Türkçe mektup, 6 Farsça mektup, 1 Arapça levha, 1 isim içeren levha, 3 meşk çalışması bulunur.

Sayfa 1: Talik hatla 3 sütuna yazılmış, s. 15'te başlayan Türkçe mesnevinin devamı bulunur. 34 beyit vardır (mesnevinin tamamı Ekler kısmında verilmiştir).

Başı: Çok sene geçdi beşâret görmedim

Aña 'â'id bir 'alâmet görmedim

Sonu: Bezmgâhuñ mihr ola peymânesi

Mâh ola şem'-i ruhuñ pervânesi

Mesnevinin sonunda "Kad temmet bi-avnullâhi ve tevîkihi fî 25 şehr-i Zilkadeti mübârek sene 1331 – fî Teşrîni evvel sene 1329 [26 Ekim 1913] nazmuhu ve namakahu el-fakîr Pîr-zade-i Türkistân Seyyid Muhammed Burhâneddîn Kılıç el-Hüseynî el-Belhî gufire lehu" kaydı vardır.

Sayfa 2: Talik hatla Farsça dörtlük vardır. 13x21 cm. levha özelliğindedir.

Sayfa 3: Talik hatla yazı çalışmaları, çoğu cim harfi ile başlayan bitişmeler bulunur: sırayla cim-sat, cim-tı, cim-ayın şeklinde devam eder.

Sayfa 4: Talik yazı çalışması, eliften başlayıp tüm alfabe ve “be” harfiyle başlayan bitişmeler bulunur.

Sayfa 5: Talik hatla yazılmış sekiz satırlık Arapça metin vardır.

Sayfa 6: Rika hatla yazılmış 6 beyitlik Türkçe kıta ve talik hatla yazılmış Arapça metin bulunur.

Sayfa 7: Sayfanın sağ kenarı kısmen kesiktir. Yazılar talik hatladır. Sol üstte “Hazret-i Şeyh Seyyid Süleymân Hâce ibn Seyyid Hâce-i Gilân el-Hüseynî el-Kunduzî el-Hankâhî el-Çalî” kaydı bulunur. Sağ üstte besmele, altında Farsça metin vardır, sayfa kısmen kesik olduğundan metnin eksik olduğu anlaşılmaktadır.

Sayfa 8: Sayfa sağdan kısmen kesilmiştir. Üstte rika hatla “İşbu mektûb Eyüp Sultân civârında Nişâncı mahallesinde Şeyh Murâd el-Buhârî Dergâh-ı şerîfinde yazılmışdır ve Yakacık karyesine gönderilmişdir” notu bulunur. Diğer hatlarıyla karşılaştırıldığında bu yazının Muhammed Musa’ya ait olduğu anlaşılmaktadır. Bu yazının altında, sayfaya yapıştırılmış farklı bir kâğıtta, talik hatla yazılmış Farsça bir mektup bulunur. Mektubun sonunda “du’â-gûy-ı mihr-âyîn Seyyid Muhammed Burhâneddîn el-Hâşimî el-Alevî” kaydı, altında “Seyyid Muhammed Burhâneddîn Kılıç bin es-Seyyid Süleymân Hüseynî 36” yazılı mühür, mührün altında rika ile “Mektûb sâhibinin mührüdür sonradan basılmışdır” notu bulunur. Ayrıca dört oğluna ait yedi mühür daha vardır. Bütün mühürlerin altındaki yazılar rika iledir. Mühürler:

İlk olarak, biri yıldızlı ve “Yahyâ Kemâleddîn el-Hüseynî” yazılı, diğeri net okunamayan, kısa bir çizgi ile birleştirilmiş iki mühür ile altlarında “Mektûb sâhibinin mahdûm-ı merhûmunun iki mührüdür” kaydı,

“Seyyid Muhammed Mûsâ 1338” [1910-1911] yazılı mühür, altında “Mektûb sâhibinin nâmına yazdığı mahdûmunun mührüdür” kaydı;

Yıldızlı “Süleymân Celâleddîn es-Seyyid Muhammed Burhâneddîn Kılıç” ve “es-Seyyid Süleymân Celâleddîn 1338” yazılı, kısa bir çizgi ile birleştirilmiş iki mühür ile altında “Mektûb sâhibinin mahdûmunun iki mührüdür” kaydı;

“es-Seyyid Îsâ 1338” yazılı mühür ve altında “Mektûb sâhibinin beş sene sonra dünyâya gelen mahdûmunun mührüdür” kaydı;

En sonda “Hacı Muhammed [...]” yazılı mühür ile altında “Mektûb sâhibinin hâdim-ı sâdıkı merhûm Hâcî Gül Muhammed [...]in mührüdür” kaydı bulunur.

Sayfa 9: Resim 8'deki sayfanın arka yüzüdür. Sol tarafı kesik, ortada az bir kısmı kalmış, Farsça talik yazı vardır.

Sayfa 10: Farsça mektup sureti ile altta "el-fakîr ed-dâ'î Seyyid Abdülkâdir" ve Cemaziyelahir 1320 [5 Eylül-3 Ekim 1902] tarihi vardır.

Sayfa 11: Üstte muhtemelen Muhammed Musa tarafından yazılmış "Kunduz hükümdâr-ı âlîtebârı el-yevm Buhârâ'da müsâferetle ikâmet eden Sultân Murâd nâmına yazılmışdır." cümlesi vardır. Bu iki satırdan başka yazı yoktur.

Sayfa 12: Talik hatla yazılmış, "Hazret-i Şeyh Seyyid Süleymân bin Seyyid Hâce-i Gilân el-Hüseynî el-Belhî el-Hankâhî" şeklinde başlayan ve aile hakkında bilgi içeren Farsça metin bulunur.

Sayfa 13: Talik hatla, sayfanın sağında ters yazılmış olarak biten Farsça mektup vardır. Sonunda "Pîr-zâde Seyyid Muhammed Burhâneddîn Kılıç ibn es-Seyyid eş-Şeyh Süleymân Hâce ibn es-Seyyid Hâce-i Gilân el-Hüseynî el-Kunduzî el-Çalî el-Hankâhî, 9 Muharrem 1334 [17 Kasım 1915] kaydı", altında Muhammed Burhaneddin'e ait iki mühür bulunur.

Sayfa 14: Sayfanın sol alt köşesinde Farsça mektup, sonda 1336 [1917-1918] tarihi, ayrıca yan kısmında "ed-dâ'î es-Seyyid Muhammed Burhâneddîn Kılıç el-Hüseynî el-Kunduzî el-Hankâhî, 28 Zilhicce 1336 [4 Ekim 1918] gufire lehu" kaydı bulunur.

Sayfa 15: Talik hatla 3 sütunluk Türkçe mesnevi bulunur. Bu sayfada 44 beyit vardır. Devamı sayfa 1'dedir.

Başı: Ey sa'âdet burcunuñ sa'd ahteri

Vey necâbet dürcünüñ hoş gevheri

Sonu: Çok çalışdım anı ben kitmâna

Beñzer idi rü'yâ-yı meh-i Ken'ân'a

Sayfa 16 ve 17: Sayfa 16'da üstte kırmızı mürekkeple yazılmış Besmele ve Farsça dörtlük, altında oğluna yazılmış Türkçe mektup bulunur. Mektup sayfa 17'de biter, 9 Safer 1334 ve 3 Kânun-ı evvel 1331 [17 Aralık 1915] yevmü'l-hamîs [Perşembe], "du'â-gûy-ı mihr-âyîn Pîr-zâde Seyyid Muhammed Burhâneddîn Kılıç el-Habeşî el-Alevî el-Hüseynî el-Belhî" kaydı ve altında mührü vardır. Sağda kırmızı mürekkeple yazılmış yedi bendlik Burhân mahlaslı Türkçe muhammes bulunur (tam metin Ekler kısmında verilmiştir).

Sayfa 18: Rika ile "Belhî âilesi" başlıklı açıklamalı liste bulunur. Kişi isimleri, doğduğu yerler, doğum ve ölüm tarihleri, gömüldükleri yerler, varsa müddet-i meşihatı yer alır (metnin tamamı Ekler kısmında verilmiştir).

Sayfa 19: Talikle “Burhân el-fakîr el-müznib el-hasebî” hattı yazılı, üstünde silikçe kalemle yazılmış “doğduğu tarih Miladî 1838, 5 Şevval 1314, 9 Mart 1897” kısmı okunabilen yazı, tersten silikçe kalemle yazılmış Farsça bir gazel, Seyyid Burhaneddin’e rika ile yazılmış Farsça mektup sureti vardır.

Sayfa 20: Talik hatla levha özelliğinde iki Türkçe beyit vardır (25x40 cm.). Altında “namakahu el-fakîr el-müznib Pîr-i Türkistân-ı Afgânî Seyyid Muhammed Burhâneddîn 1340 [1921-1922]” kaydı bulunur. Beyitler:

Olan ma'nâsına sâhib hukûk-ı gayrı gasb etmez

Olur fârig her a'zâ-yı vücûdu her habâsetden

Derûnun pâk eder cümle zemâyimle zehârifden

Lisânın hıfz eyler her fezâhatle fezâzetden

Sayfa 21: Talik hatla noktasız olarak *Olan manâsına sâhib gayrı gasb etmez* yazılıdır.

Sayfa 22: Talik ile meşk çalışması vardır.

Sayfa 23: Üst kısımda talik hatla noktasız olarak sadece “Bulup zevk ü safâdır [...] âsârım u” yazılıdır.

Sayfa 24: Turuncu-kırmızı zemine talik hatla Farsça dörtlük yazılıdır. 24x37 cm. levha özelliğindedir. Altta solda yeşil zemine her satırı sarı ile çevrelenmiş Arapça dua cümlecği yazılıdır, altında talik hatla “1314 [1896-1897] el-fakîr ed-dâ'î Pîr-zâde-i akvâm-ı Kunduz ve Belh ve Bedahşân Seyyid Muhammed el-Hüseynî Burhâneddîn” kaydı vardır. Alt sağda ise pembe-kırmızı zemine nesih hatla “Pîr-zâde Muhammed Burhâneddîn el-Belhîzâde Muhammed Mûsâ el-Yemînî el-Yesârî el-Hüseynî er-Rûmî gufire lehümâ (İstanbul-Heybeliada) 1348” kaydı ile Farsça beyit bulunur.

Sayfa 25: Talik hatla levha özelliğinde Farsça dörtlük (23.5x35.5 cm.) vardır. Altta ortada talik ile “nazmuhu ve namakahu el-fakîr Pîr-zâde Muhammed Burhâneddîn Kılıç el-Hüseynî el-Belhî gufire lehu 1338” [1919-1920] şeklindeki ketebe kaydı yer alır. Altta sağda rika ile *Zîver-i hatt-ı hazretet be-cihân / Zînet-ârâ-yı her mekân bâşed*, “Pîr-zâde Muhammed Burhâneddîn el-Belhî-zâdegân Muhammed Mûsâ, Süleymân Celâleddîn, Ahmed Îsâ 1348 (Heybeliada)” kaydı, solda ise “Târîh-i inşâd 28 Zilhicce 1328, 18 Kânûn-ı evvel 1909 Perşembe [31 Aralık 1910] Üsküdar Bağlarbaşı” kaydı bulunur.

Sayfa 26: Koyu krem-siyahî kâğıda (muhtemelen) yapıştırılmış, siyah zemine (yer yer bordo renkli) açık krem talik hatla yazılmış, 30x24 cm. levha özelliğinde Farsça dörtlük ile “Burhan Belhî-zâde Celâl 1373” [1956-1957] kaydı vardır.

Sayfa 27: Bir önceki sayfa gibi koyu krem-siyahî kâğıda (muhtemelen) yapıştırılmış, siyah zemine (yer yer bordo renkli) açık krem talik hatla yazılmış, 16x25 cm. levha özelliğinde Farsça dörtlük ile “Burhan Belhî-zâde Celâl 1373” [1956-1957] kaydı vardır.

Sayfa 28: Talik hatla yazılmış “Hüve’l-feyz Tahmîs-i gazel-i bî-bedel-i Feyzî-i Hindî aleyhi’r-rahme” başlıklı Musa mahlaslı 8 bendlik Farsça tahmis, son bendde 3. mısranın üstü çizilip yana tekrar yazılmış mısra, sol tarafa yan yazılmış “ez-karâr-ı İstanbul der karye-i Pendik nazm u nüvişte şod, fî gurrei şehri Zilhicce sene 1338 [16 Ağustos 1920], yanında “nazmuhu ve namakahu Muhammed Mûsâ el-Yemînî el-Yesârî el-Hüseynî er-Rûmî ibn Muhammed Burhâneddîn Kılıç ibn eş-Şeyh es-Seyyid Süleymân Şâh el-Belhî el-Kunduzî et-Talkânî el-Çalî el-Hankâhî gufire lehüm” kaydı vardır.

Sayfa 29: Talik hatla Arapça bir ibare ve altında “el-abd el-fakîr Muhammed Mûsâ el-Yemînî el-Yesârî el-Hüseynî er-Rûmî fî leyleti’l-Berât gufire lehu 1321” [1903-1904] kaydı vardır. 30x21 cm. levha özelliğindedir.

Sayfa 30: Talik hatla “İnnahu min Süleymân” şeklinde başlayan Farsça mektup vardır, mektup tersten solda devam etmiştir. “namakahu el-fakîr ed-dâ’î Pîr-i akvâm-ı Kataganiyye es-Seyyid eş-Şeyh Süleymân Hâcezâde Seyyid Muhammed Burhâneddîn Kılıç el-Kunduzî el-Hankâhî gufire lehümâ fi 9 Muharremülhırâm sene 1334” [17 Kasım 1915] kaydı ve Muhammed Burhaneddin’in mührü, altında “Seyyid Süleymân Celâleddin” kaydı, altta yine Farsça bir kısım ile “namakahu ed-dâ’î Seyyid Muhammed Burhâneddîn Kılıç el-Kunduzî el-Hankâhî” ve “28 Zilhicce 1336” [4 Ekim 1918] kaydı bulunur.

Sayfa 31: Süleymaniye Kütüphanesinin mührü basılıdır.

Resim 32 ve 33: oldukça yıpranmış cilt kapağının resmi vardır. Cildin sırtı ve kenarları kahverengi deri, kapak yüzleri yıpranmış ebrulu kâğıtlıdır. Kenarlarda silik altın yaldızlı cetvel görünmektedir.

SONUÇ

Sonuç olarak bu makalede Süleymaniye Kütüphanesi, Yazma Bağışlar 8471 numaralı mecmua tanıtılmıştır. Mecmuada yer alan ve genellikle talik hatla yazılmış mektup, şiir ve levhalar, Seyyid Muhammed Burhaneddin Kılıç el-Belhî ile oğulları Muhammed Musa ve Süleyman Celaledin’in dest-i hatları iledir. Mecmuada Seyyid Muhammed Burhaneddin’e ait “Burhân” mahlasıyla yazdığı mesnevi, gazel ile dörtlük ve mektuplar, Muhammed Musa’ya ait “Mûsâ” mahlası ile yazdığı tahmis, ayrıca çoğunluğu Farsça, biri Türkçe olan ve aileye ait mektuplar ile ketebe kayıtları

olan levha özelliğinde ve sanat değeri bakımında da kıymetli hat örnekleri bulunmaktadır. Üçü de hattat olan Belhî ailesine mensup baba ve iki oğlunun el yazılarının ve levha özelliğindeki hatlarının yer alması, mecmuanın önemini ortaya koymaktadır.

KAYNAKÇA

Alkan, Mehmet Hilmi (2005). *Abdülkadir-i Belhî'nin Sunûhât-ı İlâhiyye Mesnevisi ve Abdülbaki Gölpınarlı'nın Manzum Türkçe Çevirisi*. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Doğu Dilleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı.

Azamat, Nihat (1988). "Abdülkâdir-i Belhî". *Türkiye Diyanet Vakfı islâm Ansiklopedisi* C. 1. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları. s. 231-232.

Bağcı, Nurgül (2019). "Melâmîlik ve Bayrâmî-Melâmî Bir Şair: Şeyh Seyyid Abdülkadir-i Belhî". *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*. C. 6. S. 1. s. 164-202.

Evli, Kasım (2014). *Muhammed Burhâneddîn-i Belhî ve Farsça Divan'ı (Tenkitli Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Günüç, Fevzi (1999). *Mevlana Müzesi Abdülbaki Gölpınarlı Kütüphanesi Levhalar Kataloğu*. Konya: Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü.

Qaderi, Faizullah (2019). *Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Bağışlar 1380 Numaralı Mecmua'da Burhâneddîn-i Belhî'ye Ait Mesnevi ve Kasideler*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: 29 Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Qaderi, Faizullah (2000). "Burhâneddîn-i Belhî'nin Mesnevi ve Kasidelerinde Zaman ve Mekân". *Kültür Araştırmaları Dergisi*. S. 5. s. 112-127.

Kahraman, Bahattin (2009). "Burhaneddin-i Belhî'nin Çağatayca Şiirleri". *Turkish Studies*. C. 4. S. 2. s. 639-671.

Kahraman, Bahattin (2012). *Burhân-ı Belhî ve Türkçe Divân'ı*. Konya: Kömen Yayınları.

Mecmua. İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Yazma Bağışlar 8471. <https://portal.yek.gov.tr/works/detail/682876>

Öz, Yusuf (2002a). "Afgan Türkistanı Muhacirlerinden Süleyman Belhî Ailesi ve 'Defter-i Kuyûdât' Fihristi". *Bilgi*. S. 23. s. 157-188.

Öz, Yusuf (2002b). "Süleymân Belhî Ailesi ve Son Mevlevî Postnişinleri ile Mektuplaşmaları". *X. Milli Mevlâna Kongresi Tebliğler*. C. 1. Konya: SÜ Basımevi. s. 149-161.

Öz, Yusuf (2006). "Burhaneddin Belhî ve Türkçe Mektupları". *Edebiyat Dergisi*. S. 15. s. 203-224.

Özkan, Mehmet Ali (2016). *Muhammed Burhâneddîn-i Belhî'nin Farsça Rubaileri (İnceleme Metin-Çeviri)*. Yüksek Lisans Tezi. Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

EKLER

Mecmuada Yer Alan Türkçe Şiirler ve Belhî Ailesi Hakkındaki Metin

Sayfa 15, 1, Türkçe mesnevi

Mecmuada Yer Alan Türkçe Şiirler ve Belhî Ailesi Hakkındaki Metin

Sayfa 15, 1, Türkçe mesnevi

Bu mesnevi Bahattin Kahraman tarafından yayınlanan *Burhân-ı Belhî ve Türkçe Divân'ı* adlı kitapta (2012) 39-45. sayfalar arasındadır. İki metin karşılaştırılarak nüsha farkları belirtilmiştir. Süleymaniye Kütüphanesi, Yazma Bağışlar 8471 numaralı yazma "SK" ile, kitaptaki metin "K" ile gösterilmiştir.

[s. 15] Hüve'llâhu'l-veliyyi't-tevfîk

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün³

- 1 Ey sa'âdet burcunuñ sa'd-ahteri
Vey necâbet dürcünüñ hoş gevheri
- 2 Şân ile olmuşdu cedd-i emcediñ
Hâfız u hâmîsi dîn-i Ahmed'iñ
- 3 Hüsn-i icrâ'âtile meşhûr idi
Bir hidivv-i âdil ü mansûr idi
- 4 Dehrde hayrâtınıñ pâyânı yok
Haydar-ı Kerrâr-veş ihsânı çok
- 5 Vâlid-i pâkiñ kerem deryâsıdır
Zâtıñ anıñ gevher-i yektâsıdır
- 6 Öyle ata babayı Rabb-i mücîb⁴
Az kuluna etdi âlemde nasîb
- 7 Sen sipihr-i devletiñsin ahteri
Sen hidivv-i ekremiñsin duhteri

³ Bazı mısra veya beyitler Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün, Fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün ve Mef'ûlü mefâ'ilün fe'ûlün veznindedir. Ayrıca vezin bozuklukları bulunmaktadır, bu bozukluklara tek tek değinilmeyecektir. Transkripsiyon sırasında uzunluklar şapka ile yazılmış, ayın, nazal n ve kelime içindeki hemzeler gösterilmiştir.

⁴ mücib: mecîd K

- 8 Eb ü ceddîndir hidîvv-i Mısır hep
Hasebiñ vâlâdır ey âlî-neseb
- 9 Cevher-i cândan sözüñ kıymetlidir
Gevher-i kândan özüñ⁵ kıymetlidir
- 10 Hayli hûbânıñ bugün sultânısın
Âlem-i câhın meh-i tâbânısın
- 11 Eylemiş Mevlâ seni gözden azîz
Lü'lü'-i lâlâ gibi sözden azîz
- 12 Ben ki erbâb-ı diliñ mergûbuyam
Yûsuf-âsâ babamıñ mahbûbuyam
- 13 Cedd-i pâkimdir ki⁶ şâh-ı ser-bülend
Pây-i tahtı idi şehr-i Özkend
- 14 Mülk-i Tûrân'da ki ol sâhib-serîr
Burhâneddîn Kılıç ismiyle şehîr
- 15 Gün gibi feyz ü fûrûgu var idi
Hüsrev-i dâdâr u hoş-reftâr idi
- 16 Mülkü dolmuşdu kerâmâtı ile
Hem de hayrât u müberrâtı ile
- 17 Pâdişâh-ı mülk-i Türkistân idi
Âfitâb-ı adli nûr-efşân idi
- 18 Hem babam da Edhem-i devrân idi
Merd-i Mevlâ sâhib-i burhân idi
- 19 Âlim-i esrâr-ı Rabbânî idi
Mürşid-i kâmil kerem kânı idi

⁵ özüñ: sözüñ SK

⁶ pâkimdir ki: pâkim dürr-i K

- 20 El-hak oldur azm-i kûy-ı yâr idi⁷
Terk-i dârât u diyâr u dâr idi⁸
- 21 Âzim oldu Ka'be'ye âdâb ile
Üç yüz etbâ'ın da istishâb ile
- 22 Âl ü evlâdı idi on dört nüfûs
Her biri idi fakat tâcü'r-rü'ûs⁹
- 23 Vârid oldukda peder İstanbul'a
Verdi bir feyz-i diger İstanbul'a
- 24 Oldu bâ-fermân-ı Han Abdülazîz
İhtirâmât ile mihmân-ı azîz
- 25 İhtirâmında ricâl-i devleti
Hâdim etdi ol azîziñ himmeti
- 26 Yok iken dergâha meyli pâdişâh
Bâ-irâde etdi şeyh-i Hânkâh
- 27 Anda etmişken sa'âdetle nüzûl
Hayf ol şems-i kemâl etdi üfûl
- 28 İrtihâlinde o sultânü't-tarîk
Câlis oldu yerine uhhu's-şefîk
- 29 Kardeşim bir şeyh-i dil-âgâhdır
Merd-i hakdır ârif-i billâhdır
- 30 Ol birâderdir ne hoş hayrû'l-halef
Hem odur dâna-yı râz-ı men aref
- 31 Ey ser-i kûyuñ hevâsı serde var
Hem dil-i mihr ü vefâ-perverde var

⁷ idi: eden K

⁸ idi: eden K

⁹ tâcü'r-rü'ûs: tâc-ı rü'ûs K

- 32 Kûyuña oldu delîlim iki zât
Her ikisi de dahı âlâ-sıfât
- 33 Her ikisi de müşârün bi'l-benân
İlm ü irfân ile ma'rûf-ı cihân
- 34 Hâme-i mu'ciz-beyânımdır biri
Dâder-i dâniş-verimdir dîgeri
- 35 Seyyid Abdülkâdir-i meşhûrdur
Kalbi Beytullâh gibi pür nûrdur¹⁰
- 36 Şeyh-i Dergâh-ı Murâd ol pîrdir
Hâk-pâyı lâyıık-ı tevkîrdir
- 37 Hânkâhı kal'a hâricindedir
Hazret-i Hâlid Nişâncısındadır
- 38 Ey melâhat kânı ey reşk-i melek
Gördü az emsâliñi çeşm-i felek
- 39 Bir zamân görmüş idim rü'yâ ben
Tab'ım-âsâ şen idi hem rûşen¹¹
- 40 Seyr etmiş idim o âlem-i ma'nâyı
Görmüşdüm o şeb ki bir kamer-sîmâyı
- 41 Ta'bîri de togmuşdu göñül âlemine
Anı *Burhân* demedi hem-demine
- 42 Söylemişdim vâlid-i âzâdeye
Ol Süleymân-ı peyember-zâdeye
- 43 Pek sevinmişidi tuyunca anı
Emr etmiş idi baña ne hoş kitmânı

¹⁰ pür nûrdur: ma'mûrdur K

¹¹ Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün veznindedir.

- 44 Çok çalışdım anı ben kitmâna¹²
Beñzer idi rü'yâ-yı meh-i Ken'ân'a
[Sayfa 1]
- 45 Çok sene geçdi beşâret görmedim
Aña âid bir alâmet görmedim
- 46 Bu sene ba'zı alâyim gördüm
Anı da pîr-i hıredde sordum
- 47 Dedi rü'yâlar alâyimle çıkar
Hep perîler de azâyimle çıkar
- 48 Didi az lafzda çok ma'nâyı¹³
Hall etdi bütün mes'ele-i rü'yâyı
- 49 Hüsn-i ta'bîr ile ol lutf-ı cevâb
Gönlümü eyledi şâd u şâdâb¹⁴
- 50 Nâme tanzîmine oldu bu sebeb
Arz u takdîmine oldu bu sebeb
- 51 Serbeser sıdkile meşhûr[dur] sözüm
Subh-ı sâdık gibi pür nûr[dur] sözüm
- 52 Arz edip mâ fi'z-zamîri zâtıña
Ben mukâbil olmuşam mir'âtıña
- 53 Mir'ât-ı ferr ü safâ diliñdir
Hem câm-ı cihannümâ diliñdir¹⁵
- 54 Sen ki sâni-i Züleyhâ'sın bugün
Zübde-i hûbân-ı dünyâsın bugün

¹² Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün veznindedir.

¹³ Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün veznindedir.

¹⁴ Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün veznindedir.

¹⁵ Beyit Mef'ûlü mefâ'ilün fe'ûlün veznindedir.

- 55 Ben de etdim mâh-sîmâ intihâb
Yûsuf-âsâ bir Züleyhâ intihâb
- 56 Tanıram kıymet-i bâlâ-teriîni
Bilirem kadri girân-gevheriîni¹⁶
- 57 Seni tab'ım gibi üstâd bilirem
Kıymet-i cevheri nakkâd bilirem¹⁷
- 58 Sen ki nahl-i riyâz-ı ismetsin
Gül-i handân-ı bâg-ı iffetsin¹⁸
- 59 Gönlümün hoş o bâgda lânesi var
Anda bu bülbülün terânesi var¹⁹
- 60 Gül yüzün andelîbi gönlümdür
Andelîb-i garîbi gönlümdür²⁰
- 61 Var gül ü bülbülde hüsn-i imtizâc
Bülbül ü gül etse şâyân izdivâc
- 62 Âşık u ma'sûka düşmendir rakîb
Hâr cevrin gül çeker hem andelîb
- 63 Âşıkıñ maksûdu bir ma'sûkadır
Gönlü râz-ı aşkına sandûkadır
- 64 Tâlib-i²¹ matlûba lâzım ketm-i râz
Gayrdan etmek gerekdir ihtirâz
- 65 Âşık olan vaz geçer agyârdan
Eylemez illâ ferâgat yârdan

¹⁶ Beyit Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün veznindedir.

¹⁷ Beyit Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün veznindedir.

¹⁸ İffetsin: behcetsin SK

Beyit Fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün veznindedir.

¹⁹ Beyit Fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün veznindedir.

²⁰ Beyit Fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün veznindedir.

²¹ Tâlib-i: Tâlib ü SK

- 66 Sebt-i da'vâma hoş vesîkam var
Derdli gönlüme de hadîkam var²²
- 67 Tâze vü terdir hadîkam kış u yaz
Gel hırâm et anda sen ey serv-i nâz
- 68 Nâzenînsin anı seyrângâh kıl
Anda sen arz-ı cemâl ü câh kıl
- 69 Baña kim cevri kesîr etdi felek
Mîr-i hür idim esîr etdi felek
- 70 Dâr-ı gurbetde benim mihnet-keş
Hânümân düşkünüyem Yûsuf-veş²³
- 71 Dîde-i dehriñ egerçi nûruyam
Yûsuf-âsâ bir vatan mehcûruyam
- 72 Kıymetim sen Zühre-sîmâdır bilen
Yûsufuñ kadrin Züleyhâ'dır bilen
- 73 Sen Züleyhâ-veş emîri satun al
Yûsuf-âsâ bir esîri satun al
- 74 Her kişi mâ'il olur cinsine bil
Şâhid (*el-cinsü ile'l-cinsi yemîl*)²⁴
- 75 Var ümîdim ki rehber-i tevîk²⁵
Reh-i vaslînda olur baña refîk²⁶
- 76 Var ümîdim maksadım hâsıl olur
Mazhar-ı hüsn-i kabûluñ dil olur

²² Beyit Fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün veznindedir.

²³ Beyit Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün veznindedir.

²⁴ Cins cinse meyleder.

²⁵ Mısra Fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün veznindedir.

²⁶ Reh kelimesini râh okursak vezin düzelir ya da mısra Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün veznindedir diyebiliriz.

- 77 Yûsuf-âsâ eyledim arz-ı merâm
Sen Züleyhâ-yı zamâna vesselâm
- 78 Bezmgâhıñ mihr ola peymânesi
Mâh ola şem'-i ruhuñ pervânesi

S 17. Muhammes (Fuzulî'yi tahmis)

Bu muhammes Bahattin Kahraman tarafından yayınlanan *Burhân-ı Bellî ve Türkçe Divân'ı* adlı kitapta (2012) 234-236. sayfalar arasındadır. İki metin karşılaştırılarak nüsha farkları belirtilmiştir. Süleymaniye Kütüphanesi, Yazma Başışlar 8471 numaralı yazma "SK" ile, kitaptaki metin "K" ile gösterilmiştir.

Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Derdiñ çekip lebiñ gibi Lokmân'a yetmişem
Yâhûd çü Hızr²⁷ çeşme-i hayvâna yetmişem
Cânâ harîm-i vaslîña merdâne yetmişem
Cânlar verip seniñ gibi cânâne yetmişem
Rahm eyle kim yetince saña cânâ yetmişem
- 2 Kâşâne-i dilimde gamıñ olalı mukîm
Giryân gözümden akmadadır eşk misl-i sîm
Yokdur marîz-i hicriñe la'liñ gibi hakîm
Şükrâne-i visâliñe cân verdiğim bu kim
Çok derd çekmişem ki bu dermâne yetmişem
- 3 Şeydâ dilim ki gün gibi bî-tâb u teb degil
Sâye-nişîn de sâlik-i râh-ı taleb degil
Ben gibi kimse dîde-ter ü huşk-leb degil

²⁷ Yâhûd çü Hızr: Yâ Hızr gibi K

Hâlim deyip murâdına irsem²⁸ aceb degil
Bir bendeyim ki dergeh-i sultâna yetmişem

- 4 Bir merd-i reh-revem ki gamım dehrden azıp²⁹
Düşdüm yoluna aşkı yükiyle teni ezip
Geldim derine hürmen-i in'âmını sezip
Mûr-ı muhakkaram ki serâsîme çok gezip
Nâgâh bârgâh-ı Süleymân'a yetmişem

- 5 Bir kumrîyem ki serv-i sehî kaddi me'menim
Olmuş ki tavk-ı aşkı dahı zîb-i gerdenim
Rûyu gülüm durur vatanım kûyudur benim
Bir bülbülem ki gülşen olupdur neşîmenim
Yâ tûtîyem ki bir şekeristâna yetmişem

- 6 Yazsın kalemle levha Utârid sevâdımı
Hem Zühre raks edip³⁰ okusun tab'-ı zâdımı
Ehl-i sühan kıyâmete dek aîsun adımı
Devr-i felek müyesser edipdir murâdımı
Gûyâ ki tâlib-i güherem kâne yetmişem

- 7 Rûşen yüzüñden olalı göñlüm ile gözüm
Burhân gibi ki oldu serâser³¹ güher sözüm
Sen gibi şemse zerre-veş iletmişem özüm

²⁸ İrsem: yetsem SK

²⁹ gamım dehrden azıp: gam-ı dehrden bezüp K

³⁰ Hem Zühre raks edip: Raks ile Zühre'yem SK

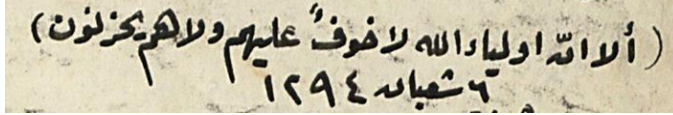
³¹ Burhân gibi ki oldu serâser: Burhân-ı bî-nevâ gibi olmuş K

Miskîn *Fuzûlî*'yem ki saña tutmuşam yüzüm

Yâ bir kemîne katre ki ummâna yetmişem

Sayfa 18. Belhî ailesi

(Süleymân ibni Hâce Kelâm) maskat-ı re'si: Belh şehrine tâbi Hankâh-ı Çal karyesi. Târîh-i vilâdeti: 1220 [1805-1806] Târîh-i vefâtı cıfriyyûn hasebiyle

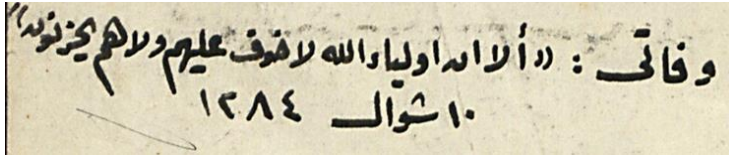
6 Şaban 1294 [16 Ağustos 1877]

Medfeni: Eyüp Sultân Nişâncasında post-nişîni bulunduğu Hankâh-ı Murâdiye. Müddet-i meşîhati: 10 sene.

Zevceleri:

1. (Sa'îde Bîbî) maskat-ı re'si: Hankâh karyesi. Vilâdeti: 1238 [1822-1823]. Vefâtı: 1311 [1893-94]. Medfeni: Murâd el-Buhârî Hankâhında.

2. (Ay Kuzu Bîbî) maskat-ı re'si: Kunduz şehri Vilâdeti: 1248 [1832-1833]. Vefâtı: 10 Şevval 1284 [4 Şubat 1868]. Medfeni: Hankâh-ı Murâdiye.

3. (Ay Cân Bîbî) maskat-ı re'si: Hankâh-ı Çal. Vilâdeti: 1251 [1835-1836]. Vefâtı 1273 [1856-1857]. Medfeni Haleb şehri

Süleymân Hâce'nin Sa'îde Bîbî'den tevellüd eden oğulları:

1. (Gulâm Kâdir) maskat-ı re'si: Bedahşan'da Feyz-âbâd karyesi. Vilâdeti 1255 [1839-1840]. Vefâtı 28 Receb 1341-5 Mart 1923 [3 Temmuz 1923] yevmilhamîs [Perşembe] sabâhu alafranga saat 9. Medfeni: postnişîni bulunduğu Şeyh Murâd el-Buhârî tekyesi hazîresinde. Müddet-i meşîhati: 47 sene. Bir fazlasıyla bu mısra târîh-i vefâtıdır: Göçdü Hakka Seyyid Abdülkâdir-i Belhî bu yıl

2. (Ahmed Sa'îd): maskat-ı re'si: Hankâh-ı Çal. Vilâdeti (çerâğ-ı cân 1258) [1842-1843]. Vefâtı 1283 [1866-1867]. Medfeni Eyüp Sultân'da Özbekler Kalenderhânesi civârında Afife Zâviyesi kabristânında, aynı senede kendisinden evvel vefât eden büyük vâlidesi Mestûre Bîbî'nin yanındadır.

3. (el-Hâc Muhammed Burhâneddîn elhak) maskat-ı re'si: Hankâh-ı Çal. Vilâdeti 1262 [1845-1846]. Vefâtı 8 şehr-i Rebiülevvel 1329 – 25 Şubat-ı Rûmî 1326 [9 Mart 1911] Cuma günü sabâh vakti sâat üç buçukda. Medfeni: Murâd el-Buhârî tekyesi hazîresinde. Vâlidesinin yanında.

4. (Muhammed Alî) maskat-ı re'si: İrân'da Hankıye şehri. Vilâdeti 1270 [1853-1854]. Vefâtı 1289 [1872-1873]. Medfeni: Murâd el-Buhârî hazîresi

Süleymân Hoca'nın Sa'îde Bîbî'den tevellüd eden kızı

1. (Ay Cân) maskat-ı re'si: Hankâh-ı Çal. Vilâdeti 1266 [1849-1850]. Vefâtı 1283 [1866-1867] Medfeni: İstanbul – Topkapı

Süleymân Hoca'nın Ay Kuzu Bîbî'den tevellüd eden oğlu:

1. (Muhammed Burhâneddîn Kılıç) maskat-ı re'si: Hankâh-ı Çal. Vilâdeti (Şeyhüttarîka – 1265) [1848-1849]. (Bu Burhâneddîn Kılıç bende-i pâdişâh-ı Özkend) 1265 [1848-1849]

Süleymân Hâce'nin Ay Kuzu Bîbî'den tevellüd eden kızları

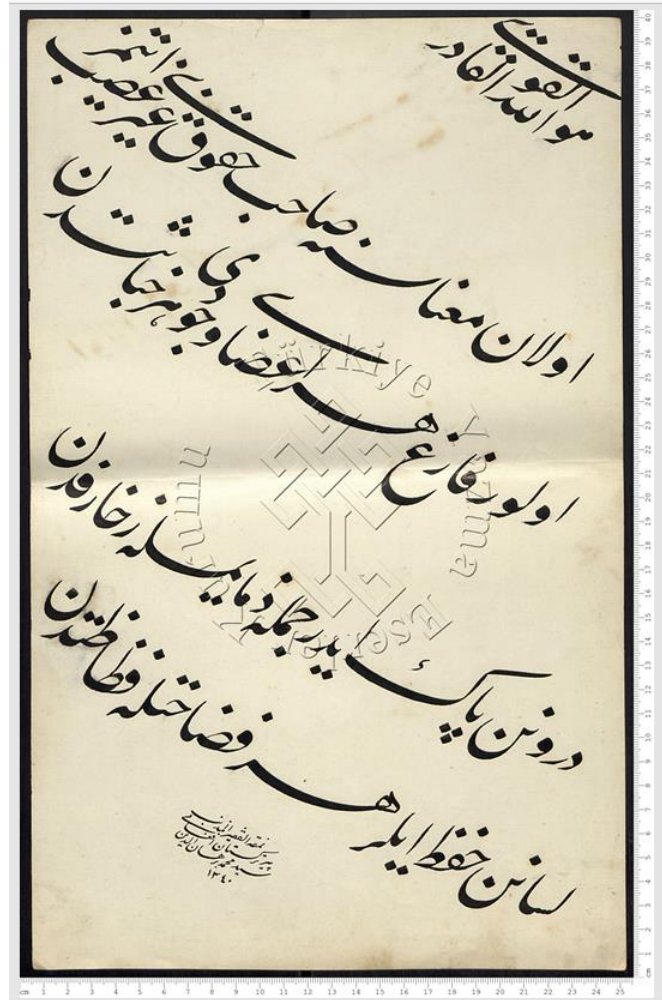
1. (Sâcide) maskat-ı re'si: Hankâh-ı Çal. Vilâdeti 1267 [1850-1851]. Vefâtı 1273 [1856-1857]. Medfeni Urfa şehri

2. (Fâtımatüzzehrâ) maskat-ı re'si: Haleb. Vilâdeti 1273 [1856-1857]. Vefâtı 1307 [1889-1890]. Medfeni Murâd el-Buhârî tekyesinde babasının sol tarafında

ÖRNEKLER

Sayfa 8, mühürler: Muhammed Burhâneddîn Kılıç, Yahyâ Kemâleddîn el-Hüseynî, Muhammed Mûsâ, Süleymân Celâleddîn, es-Seyyid Îsâ, Hâcî Gül Muhammed [...]

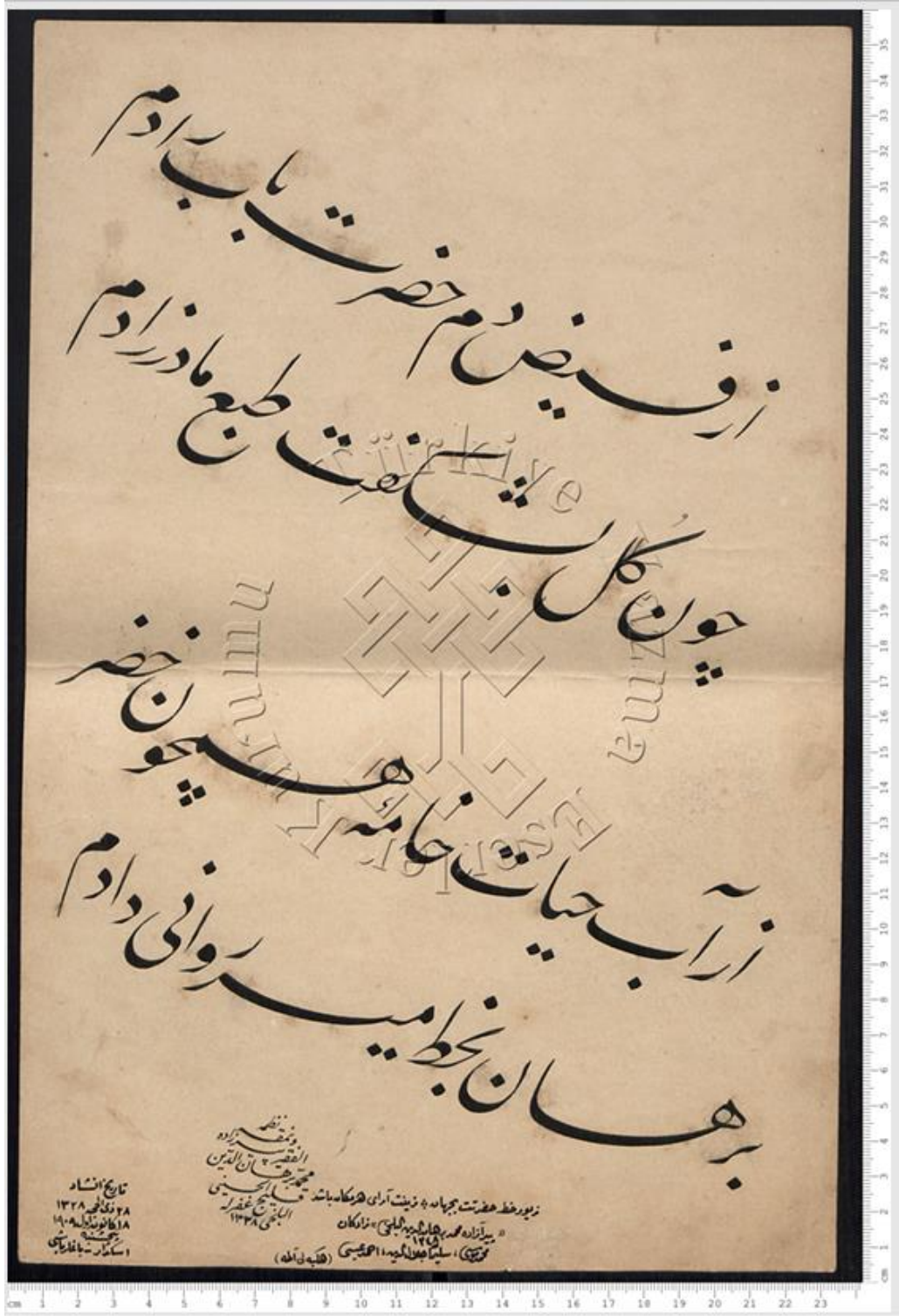

Sayfa 20, Muhammed Burhâneddîn hattı, 1340 [1921-1922]

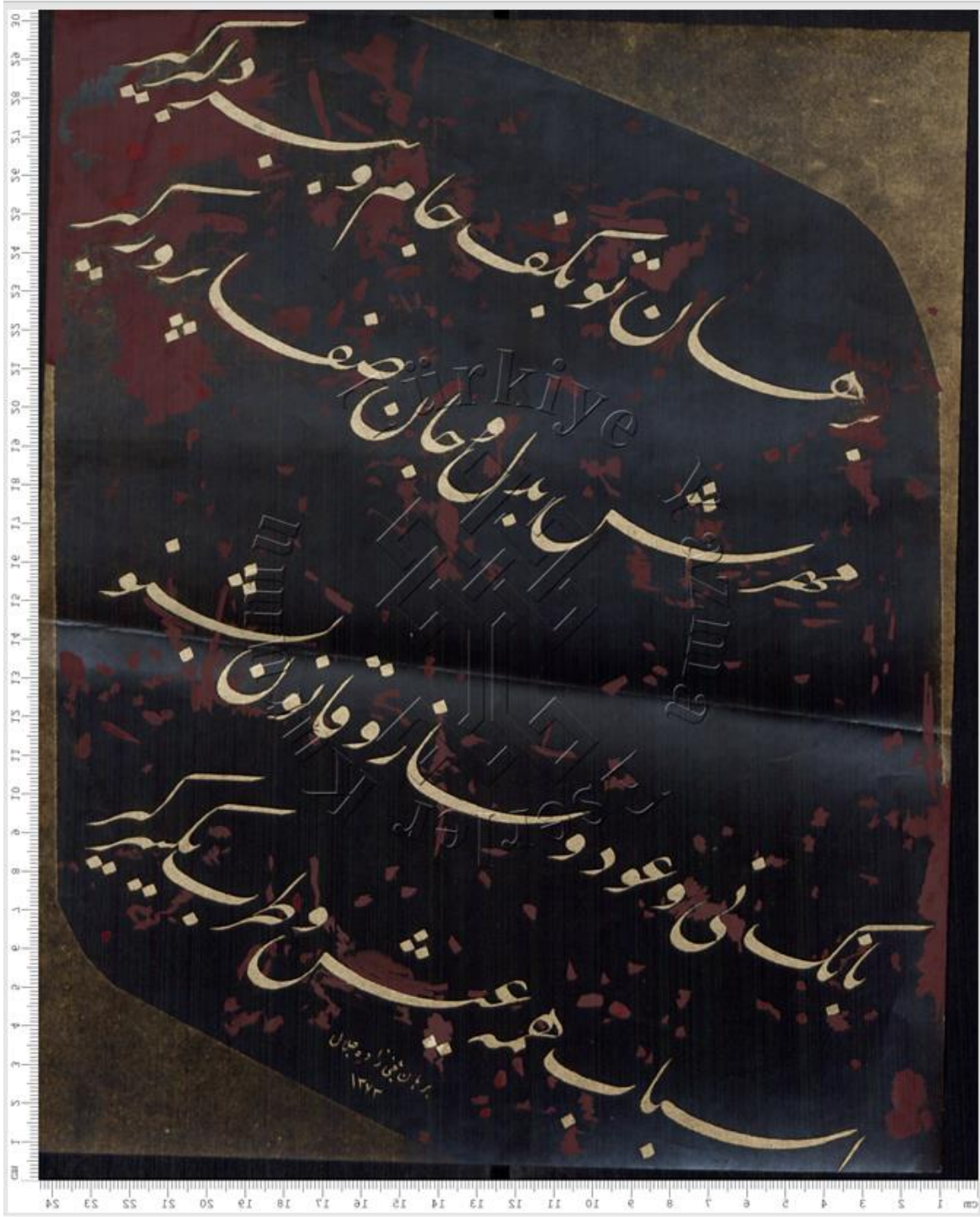

Sayfa 24, Seyyid Muhammed el-Hüseynî Burhâneddîn hattı, 1314 [1896-1897]

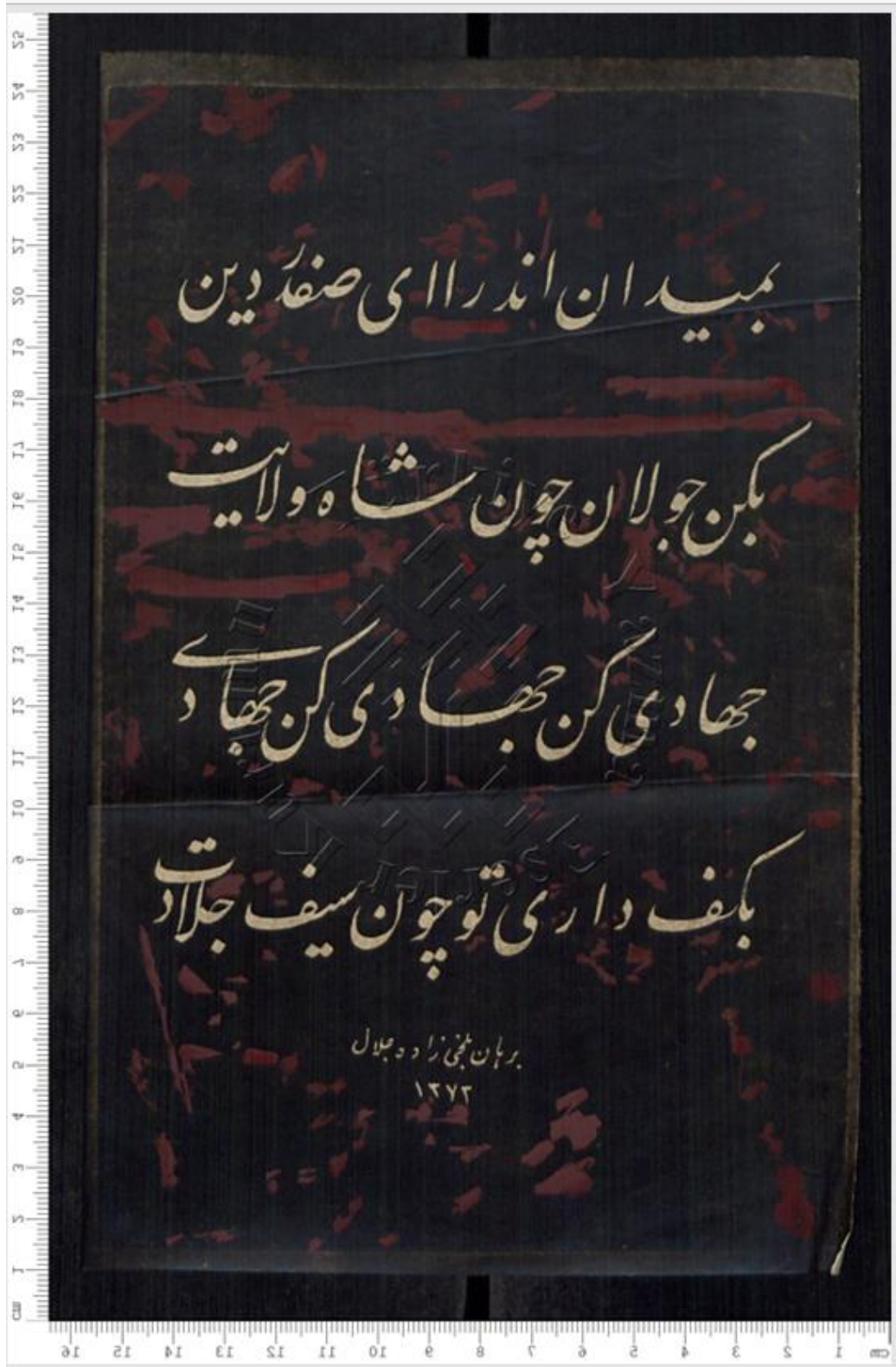
Alta sağda: Pîrzâde Muhammed Burhâneddîn el-Belhîzâde Muhammed Mûsâ
el-Yemînî el-Yesârî el-Hüseynî er-Rûmî gufire lehümâ (İstanbul-Heybeliada) 1348

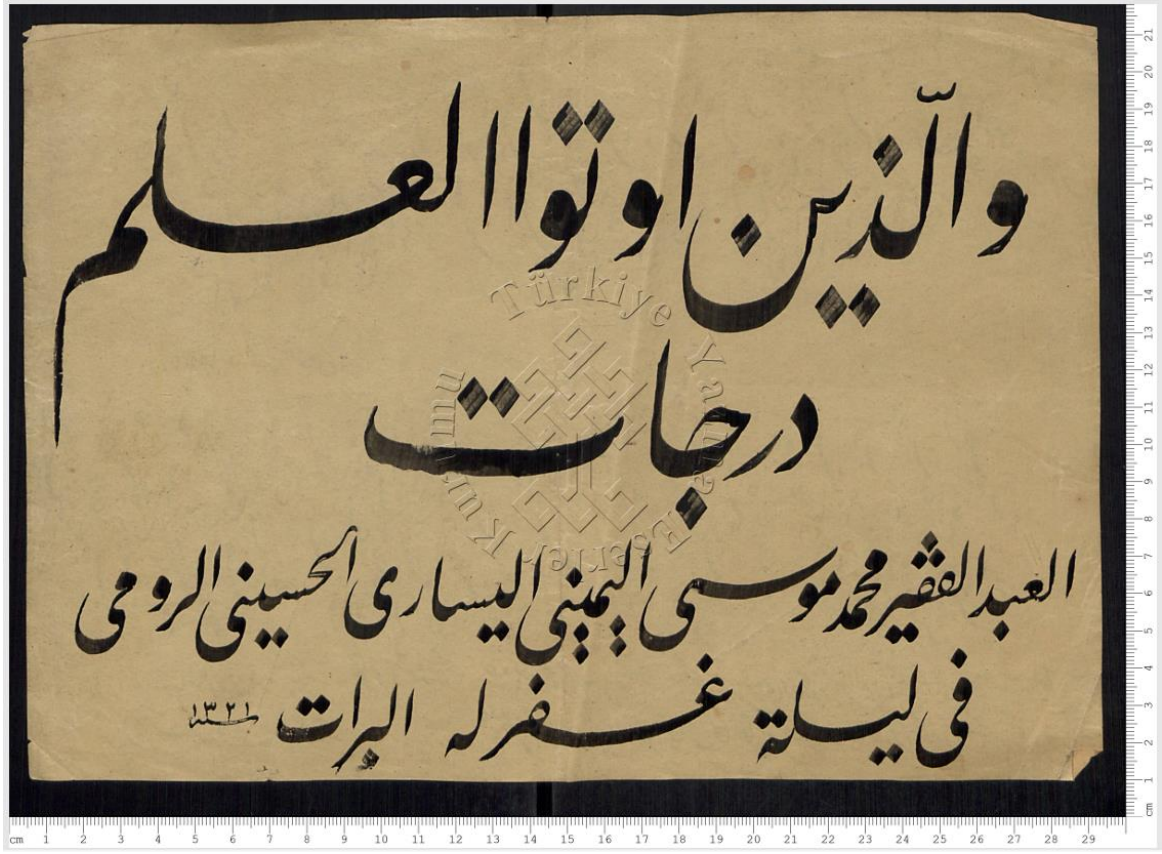
Sayfa 25, Burhâneddîn Kılıç el-Hüseyinî el-Belhî hattı, târîh-i inşâd 28 Zilhicce 1328, 18 Kânûn-ı evvel 1909 Perşembe [31 Aralık 1910], Üsküdar Bağlarbaşı

Sayfa 26, Burhan Belhî-zâde Celâl hattı, 1373 [1956-1957]

Sayfa 27, Burhan Belhî-zâde Celâl hattı, 1373 [1956-1957]

Sayfa 29, Muhammed Mûsâ el-Yemîni el-Yesârî hattı, 1321 [1903-1904]